

Ishaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljalni prostori:
2087 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2087 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je \$0.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 9. DECEMBRA (DECEMBER 9), 1938 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 241 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

"Priateljstvo" med Nemčijo in Francijo se že krha

Naciji pozivajo Francijo, naj se ukloni in pristane na zahteve italijanskih fašistov. Profrancoske demonstracije v Italiji se nadaljujejo. Hitlerjev tisk se zgraža nad zatiranjem Italijanov v francoskih kolonijah

Pariz, 8. dec. — Vsi dvomi, kako nacija tolačijo pravkar podpisani prijateljski in protivojni pakt med Francijo in Nemčijo, so izginili včeraj, ko so nacistični časopisi naznanili, da pakt ne pomeni samo, da mora imeti Hitler proste roke v vzhodni Evropi, temveč mora Francija razumeti tudi življenjske težnje Italije v Sredozemlju in pristati na njene zahteve.

Kakšno so težnje Italije, dokazujejo protifrancoske demonstracije v Rimu in drugih mestih. Fašisti odprto zahtevajo, da jim mora Francija odstopiti Tunisijo, Korziko, Nico, Savojo ter druga mesta in kolonije, v katerih živijo Italijani. Dalje zahtevajo Džibuti, pristanišče mesto v francoski Somaliji, Džibuti-Addis Ababa železnico in delitev kontrole nad Sueškim prekopom. Daladlerjeva vlada morda ne bo ovirala nacistične ekspanzije proti vzhodu, toda vsa znamenja kažejo, da se bodo Francozi uprli zahtevam italijanskih fašistov.

Predsednik angleške vlade Chamberlain bo morda v tem sporu med Francijo in Italijo prevzel vlogo, kakršno je igral pred Runciman v češko-nemški krizi, ki je rezultirala v razkosanju Češkoslovaške, ko obišče italijanskega diktatorja po novem letu. Na Francijo bo najbrž pritiskal, naj pristane na nekatere zahteve italijanskih fašistov. Bodočnost bo pokazala, ali je francosko-nemška deklaracija o prijateljstvu sploh kaj vredna.

Nobenega dvoma ni, da Nemčija in Italija skrivata svoje načrte in namene o nadaljnji agresiji. Te načrte bosta skušali uresničiti s pomočjo oborožene sile ob prvi priložnosti.

Berlin, 8. dec. — Naciji so poslali podpis francosko-nemškega prijateljskega pakta z napadi na Francijo. Izgleda, da spor med velesilami narašča s podpisovanjem "prijateljskih" in protivojnih paktov.

Hitlerjev tisk kritizira stališče Francije napram Italiji. "V Nemčiji prav dobro razumemo ogorčenje italijanskega ljudstva nad francoskimi provokacijami," piše berlinski list Boersen-Zeitung. "Rdeča drhal, katero so mobilizirali židje in protifašistični elementi, napada italijanske trgovine, konzulate in turistične urade v Tunisiji, toda francoska policija, ki je bila pravčasno opozorjena na ta nasilja, se ne gane."

V sličnem tonu pišejo tudi drugi nacistični listi, ki zaeno na glasajo trdnost osi Berlin-Rim.

Rim, 8. dec. — Fašisti so včeraj spet paradirali v Rimu, Neaplju, Florenci, Perugiji in drugih italijanskih mestih ter demonstrirali proti Franciji. Izražali so svojo solidarnost z "zatiranimi brati" v francoskih kolonijah ter kričali: "Naj živi italijanska Tunisijska!" Okrog tisoč Nemcev, članov nacistične organizacije, ki se mudijo na obisku v Italiji, se je pridružilo fašističnim demonstrantom v Neaplju, kamor so včeraj dospeli iz Genove. Demonstrantje so skupno odkorakali pred urad nemškega konzula, kjer so v svojih govorih poveljevali Hitlerja in Mussolinija.

Japonska omeji pravice Američanov

Washington opozorjen na izpremembe na Kitajskem

Tokio, 8. dec. — Haširo Arita, japonski zunanji minister, in Joseph C. Grew, ameriški poslanik v Tokiju, sta včeraj razpravljala o japonsko-ameriških problemih, ki se nanašajo na novo situacijo na Kitajskem. Javnost se je silno zanimala za te razgovore. Arita je po konferenci z ameriškim poslanikom naznanil, da bo danes sprejel reprezentanta Velike Britanije.

Zunanji minister je že prej opozoril ameriško vlado, da mora priznati izpremenjeno situacijo na Kitajskem. To pomeni, da Japonska hoče, da se Amerika odpove nekaterim pravicam na Kitajskem. Arita je v razgovoru z ameriškim poslanikom sicer obljubil, da bo Japonska upoštevala in respektirala ameriške trgovinske interese na Kitajskem, toda militaristični in ekonomski odnosi z ozirom na novo situacijo morajo biti revidirani. Japonska bo še nadalje protektirala nepolitične pravice in interese zunanjih držav, toda vse to mora biti v skladu z japonskimi cilji na Kitajskem.

Demokratje obrnili hrbet Garnerju

Mineral Wells, Tex. — Eksekutivni odbor demokratske stranke v Texasu nima rade Johna N. Garnerja, podpredsednika Združenih držav. Predložena resolucija, da stranka podpre Garnerja kot predsedniškega kandidata, je bila odklonjena. Vodja demokratov v Texasu je zdaj W. Lee O'Daniel, ki je bil izvoljen za governorja. Garner in novi governor zasledujeta vsak svoje politične cilje, čeprav sta oba člana demokratske stranke.

16 rudarjev ubitih v Novi Škotiji

Sydney, Nova Škotija, 8. dec. — V premogovniku Princes se je v torek zjutraj utrgala železna vrva, ki je spuščala vzpenjačo s 26 vozički v jamo in vozički so zleteli po poševnem tiru poldrugo miljo na dno jame z rezultatom, da je bilo 16 rudarjev na mestu ubitih, 31 rudarjev je bilo težko ranjenih, 20 pa lahko.

Domače vesti

Čikaška vest
Chicago. — Ivan Jontez je po šestih mesecih dokončal uredniško službo pri Proletarcu in 7. decembra se je vrnil domov v Cleveland.

Dva nova grobova v Jolietu
Joliet. — Pred dnevi je tu umrl John Korevec, ki je prej bival v Lemontu in Lockportu. V sosednjem Rockdalju je pa umrl Frank Vidic iz Ajdovca na Dolenjskem. V Ameriki je živel 40 let in tu zapuščal ženo.

Nov grob v Penni
Claridge, Pa. — Dne 5. dec. je umrl za srčno kapjo Jos. Jarša, star 64 let in rojen v Kastavlu na Primorskem. Zapuščal ženo. Bil je član društva 7 SNPJ.

Pionirka umrla v Calumetu
Calumet, Mich. — Dne 29. novembra je umrla Ana Liković, roj. Puhek, stara 75 let in doma od Črnomlja v Beli Krajini. V Ameriki in sicer v Calumetu, je živel 52 let in tu zapuščala moža Matha, tri sinove in pet hčera. Pokopnica je bila izmed prvih in zdaj že redkih naseljenk v tem kraju.

Novice iz Minnesote
Ely, Minn. — Tu je umrla Neža Seliškar, žena dobro znanega Jožeta Seliškara, v starosti 82 let. Doma je bila od Kamnika na Gorenjskem. Ko je ležala na mrtvaškem odru, je zadel mrtvoud njenega zeta Johna Somraka, člana društva 20 SNPJ, in drugoga dne je tudi on umrl. Somrak je bil star 59 let in doma iz Velikih Lašč na Dolenjskem. V Gilbertu so imeli 6. decembra lokalne volitve in izvoljena sta bila dva Slovence v mestni odbor, namreč Frank J. Indihar z večino 213 glasov in Joe Potočnik (proti Leo Kukarju) z večino 198. Zdaj so štirje Slovenci v mestnem odboru. — J. Brenk iz Gilberta se nahaja v bolnišnici v Evelethu. Pri delu WPA mu je zlomilo roko in dve rebri.

Minimalna mezda za hotelske delavce

Philadelphia, Pa. — Prvi odbor za minimalne mezde v Pennsylvaniji vodi študijo položaja delavcev v hotelih in restavracijah z namenom, da določi minimalno mezdo v teh podjetjih, kjer so plače silno nizke. Odbor je bil nedavno informiran, da mora končati s svojim delom, kar pa je izzvalo proteste pri unijah CIO in ADF. Ralph B. Ashore, državni delavski in industrijski tajnik, je potem naznanil, da bo odbor nadaljeval s svojim delom. V odboru so John W. Holmes, tajnik unije hotelskih delavcev, sodnik E. Leuboden iz Pittsburgha, John Bookjans in Rose Stein, reprezentanta unije življskih delavcev.

LIBERALEC NAPADAL CHAMBERLAINOVO VLADO

Ostra kritika cenzure tiska in filmov

VROČA DEBATA V PARLAMENTU

London, 8. dec. — Liberalec Geoffrey M. Mander je izval vihar v parlamentu, ko je v svojem govoru očital premierju Chamberlainu, da se poslužuje cenzure tiska in filmov, da tako zatire opozicijo proti svoji zunanji politiki. Mander je bil član predsednika vlade v teku ostre debate o cenzuri.

Povod debati je dalo odkritje, da je Chamberlain podvrnil ameriškega poslanika Kennedyja svojemu vplivu. Na premierjev apel je Kennedy cenzuriral film, ki ga je snela ameriška filmska družba Paramount in kateri je kazal značilne dogodke v razpletu češko-nemške krize v septembru.

Manderju je odgovarjal Samuel Hoare, notranji minister v Chamberlainovem kabinetu, toda poslanca ni utihnil. Mander je dejal, da bo povedal svoje mnenje o cenzuri, čeprav bi vlada nastopila proti njemu in mu naložila kazen na podlagi zakona o uradni tajnosti. Ta zakon je naperjen proti špionom, toda vlada ga izrablja tudi v slučajih, kadar hoče utihniti kritike.

Mander je vztrajal pri svoji trditvi, da cenzura je realnost. Vlada se je poslužuje pri zatiranju opozicije. Cenzura je bila očitna takrat, ko sta Anglija in Francija prodali Češkoslovaško Nemčiji in aramotno kapitulirali pred Hitlerjem in Mussolinijem. Angleški listi niso smeli poročati o detaljih kapitulacije, niti o Chamberlainovih razgovorih z diktatorjem Hitlerjem v Godesbergu, Nemčija. Mander je tudi očital Hoareju, da je on sam igral glavno vlogo v propagandi v prilog nacisti Nemčiji. Na zahtevo notranjega ministra niso angleški listi smeli objavljati vesti o stališču češkoslovaške vlade, ko je kriza med Nemčijo in češko republiko dosegla višek.

Anglija noče dati kolonij Nemčiji

London, 8. dec. — Malcolm MacDonald, kolonialni minister, je včeraj potanil vprašanje vrnitve kolonij Nemčiji, katere je ta izgubila v svetovni vojni, na stran. Izjavil je v parlamentu, da to vprašanje ni na dnevnem redu in da je angleški narod proti vrnitvi kolonij Nemčiji. Izjavo ministra so poslanci vzeli z navdušenjem na znanje.

Rumunija se jezi na nemške nacije

Zunanji minister dobil protest

Berlin, 8. dec. — Rumunski poslanik v Berlinu je vložil protest pri nemškem zunanjem ministru proti nacističnemu tisku, ki blati Rumunijo in njenega kralja Karola.

Hitlerjevi listi že več dni pišejo, da je Magda Lupescu, židinja in ljubica rumunskega kralja Karola, podžigala policijsko gonjo proti prijateljem Nemčije v Rumuniji. Ona je odgovorna, da je policija ustrelila Corneliuja Codreanuja, načelnika Zelenih garde, fašistične organizacije, in trinajst drugih vodilnih fašistov. Uradno pojasnilo je bilo, da jih je policija postrelila, ko so nameravali pobegniti iz ječe.

Nacistični tisk še vedno napada Rumunijo in to kljub protestu, ki ga je vložil rumunski poslanik pri nemškem zunanjem uradu. List Berliner Nachtausgabe piše, "da rdečelasa židinja še vedno igra važno vlogo v rumunski politiki, čeprav to škodi ugledu kralja Karola."

Drugi nacistični listi izražajo bojazan pred masnimi eksekucijami rumunskih fašistov, prijateljev Nemčije. S tem v zvezi omenjajo, da je bilo 25 članov Zelenih garde aretiranih na obtožbo sodelovanja z zarotniki, ki so nameravali umoriti polkovnika Cristeacuja, predsednika vojaškega sodišča v Cernovicah.

Zasega imetja municijskega magnata

Akcija nacističnega sodišča v Avstriji

Berlin, 8. dec. — Imetja Fritz Mandla, bivšega municijskega kralja v Avstriji, je bilo včeraj konfiscirano. Mandl je mož filmske igralki Hedi Lamarr, ki je nastopila naga v nekem filmu. On je potrošil veliko vsoto denarja, da prepreči kazanje filma, a ni uspel. Kmalu potem sta ala narazen.

Konfiskacija magnatovega imetja je odredilo nacistično sodišče v Gutensteinu. To je tudi naznanilo, da ne ve, kje se Mandl nahaja, zaeno pa je postavilo zaupnike, katerim je poverilo likvidacijo imetja.

Nacistične avtoritete zahtevajo \$4,000,000 od Jacoba Goldschmidta, bivšega upravitelja in solastnika narodne banke v Darmstadterju, ki je bankrotiral. Rezerva te banke je nekdanj znašala \$30,000,000 in je bila takrat ena izmed najmočnejših finančnih institucij v Nemčiji. Bankrotirala je l. 1931 in Goldschmidt je dve leti pozneje odšel iz Nemčije. On je financiral več kupčij nacijem naklonjene firme Lahusen predno je Hitler prišel na krmilo Nemčije.

Dunaj, 8. dec. — Joseph Buerckel, Hitlerjev komisar v Avstriji, je izključil Franza Winklerja, bivšega avstrijskega podkancelarja, iz nacistične stranke. Tako se glasi naznanilo, ki je bilo včeraj objavljeno. Disciplinarna akcija proti Winklerju je bila odredjena po odkritju korupcije v največji avstrijski pekarni, v katero je bil bivši podkancelar zapleten. Max Fuehrer, direktor pekarnice, je bil nedavno aretiran.

Prva ženska elektrokutirana v Ohio

Columbus, O., 8. dec. — V tukajšnji državni jetnišnici je bila sinoči usmrčena na električnem stolu Ana Marija Hahn, 32-letna

DELAVSKE ORGANIZACIJE BRANJO DEMOKRACIJO

Važna konferenca delavskih in progresivnih grup

SVARILO PRED FAŠIZMOM

New York. — (FP) — Voditelji delavskih in progresivnih grup so v svojih pogovorih na konferenci, ki se je vrila pod avspicijlo Odbora za zaščito beguncev, naglašali, da so delavske organizacije najmočnejša trdnjava demokracije. C. E. Dodge, načelnik Odbora, je dejal, da mora tudi velebiznis prevzeti odgovornost pri vzdrževanju demokracije sistema, če se hoče zaščiti pred fašistično formo vlade. Zlorabe bodo prej uničile demokracijo nego katerikoli drugi viri.

Edini govornik, ki je omenil razkol v delavskem gibanju, je bil A. F. Whitney, predsednik bratovščine železniških spremnikov. "Oni, ki so aktivni v delavskem gibanju, se zavedajo svoje odgovornosti," je rekel Whitney. "Enotno delavsko gibanje je največja trdnjava ameriške demokracije. Predvsem se moramo učiti iz izkušenj naših bratov v Španiji, Mehiki in Franciji, ki se odločno borijo proti fašizmu."

Whitney je primerjal monokovaki "sporazum" — umik demokracije pred fašističnimi diktatorji, situaciji v Ameriki pred 163 leti, ko je Patrick Henry opozarjal ljudstvo izbirati med demokracijo in smrtjo. "Blateno moramo tudi mi danes izbirati med svobodo in smrtjo," je rekel Whitney. "Borba je med fašizmom in demokracijo. Prvi pomeni smrt, druga svoboda. Delavski napredek zavisi od izida te borbe. Če bodo organizirani delavci strnili svoje sile in se borili proti onim, ki tvorijo največjo nevarnost demokraciji, bodo zmagali."

James B. Carey, predsednik unije United Electrical Radio & Machine Workers, je dejal, da demokracija ne sme biti omejena na posamezne grupe, temveč mora objeti vse kroge. "Demokracijo bomo najbolj zaščitili, če bomo odstranili vzroke brezposelnosti, odpravili nizke mezde in dolge delovne ure v industrijah ter izkoriščevanje delavcev," je rekel Carey.

Jugoslovanski regent pobegnil iz Londona

Pariz, 8. dec. — Jugoslovanski regent, knez Pavel, je včeraj nepričakovano zapustil London in prišel v Pariz, kjer ga je sprejela močna policijska straža na odredbo francoske vlade. Knez Pavle je bil v Londonu informiran o angleški policiji, da so iz Amerike dospeli hrvaški teroristi, ki ga mislijo ubiti. Ko je včeraj zjutraj priplul angleški parnik Queen Mary iz New Yorka, je policija strogo pazila na potnike, ki so se izkreali v Plymouthu, toda napovedanih hrvaških teroristov ni bilo na tem parniku.

nemška priseljenka, ki je zastrupila 76-letnega vrtnarja Jakoba Wagnerja, tudi Nemca, se polastila njegovega denarja, katerega je porabila večinoma za stave pri konjskih dirkah. Obtožena je bila, da je zastrupila še več drugih moških, s katerimi se je zaročila zaradi denarja. Zapustila je 12-letnega nezakonitega sina, ki ga je privedla s seboj iz Nemčije. To je bila prva ženska, ki je bila usmrčena v državi Ohio.

Pogled na Georgetown, mesto v Britski Gvineji, kjer bodo morda židovski begunci iz Nemčije dobili zavetje.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne drave (even Chicago) in Kanado
\$4.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago
in Cleveo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za Incometro
\$9.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveo \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. — Nakopi dopisov in nenamernih
člankov se ne vračajo. Nakopi literarne vsebine (črtice, go-
vorji, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v sklopu,
če je priložil poštino.Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Naslov na vsa, kar ima stik s listom
PROSVETA2687-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESSDatum v klepezo na primer (July 31, 1936), potem vsakega
datuma na naslednji strani, da vam je s tem datumom potekla na-
ročnina. Ponovite jo, praviloma, da se vam list ne utavi.

138

Glasovi iz
naselbin

Odgovor kritikom

Cleveland. — V Prosveti z dne 2. decembra si je privoščil društveni sobor, član društva 142, tega dopisnika. In to brez najmanjšega poudarka. Torej naj se nikdo ne čudi, ako se moram tolikokrat klestiti z ljudmi, ki imajo bojazen, da bom radi dopisovanja postal slaven ali pa — bogat.

Ravno včeraj sem iskal pravice, kakor Cankarjev hlapec Jernej. Iskal sem jo, ker sem bil po krivici kaznovan radi kršitve voznega reda na poulični. Stori sem prestopke, da napravi koristno delo sodelavcem, ki se vozijo na poulični in mi plačajo ono, kar prejmem vsakega pol meseca. S kaznijo nisem bil zadovoljen. Šel sem k unijskemu predsedniku direktno v urad družbe, kjer je izravnaval prestopke, ki so jih storili tudi moji sobratje "karmani". Bil sem sam proti trem, ki so me skušali prepričati, da nisem storil prav, toda me niso ugnali. Dokazal sem jim, da imam jaz prav. Stavil sem jim tole prozopico: Vi ste mi naložili tri dni kazni, ki stopi takoj v veljavo. Suspendirajte kazen do ponedeljka, na mojo poulično pa dajte inšpektorja, ki me je naznanil. On naj vozi, jaz bom pa za zraven, da mi bo dokazal, kaj on zna. Ako bo storil tako, kot zahteva vozni red, jaz radevolje sprejem kazen. Tega niso storili, ker so vedeli, da inšpektor tega ne bo mogel storiti. Ko sem ga zvečer videl, sem mu povedal, kaj sem rekel v uradu družbe. Ne, nisem dobil zadovoljenja, ker se oni, višji od mene, ne upajo ponižati. Ampak ugnali me niso!

Slično je z mojim dopisovanjem. Vedno se dobe kritiki, ki mi hočejo ukazovati, kaj naj pišem. Kdo od vas mi pa kaj plača? Ali nisem tudi jaz naročnik? Moja soproga je članica SNPJ že 28 let, jaz 24, sin Frank 22 let, kakor tudi Edwin in Eugene od rojstva. Soprogi prvih dveh sinov sta članici SNPJ po moji zaslugi, prav tako njuna sinova Donald in Robert. In še precej drugih je, za katere sem se trudil, da so pristopili. Vi pa hočete prikazati "clevelandskega dopisnika", da samo pišem! Oh, ja! Na 27. novembra je bila nedelja, ko gredo pobožni ljudje k maši in tam sede. Ta dopisnik je šel pa takoj zjutraj na delo, da razpeča nekaj družinskih koledarjev predno je začel svojo službo ob 11:08 dopoldne. Stori je svojo delavsko dolžnost, ko se marsikateri niti zavedel ni ti isti dan, da je delavec! Končal je svojo službo ob 5:11 popoldne. Hitro domov, se preobleče in hajd na društveno priredbo brez večerje. Na društveni prireditvi je bil do ene ure zjutraj, nato domov, toda ni mogel spati. Ob 5. zjutraj zopet vstane in gre na delo.

Sedaj mi pa pokažite vi kritiki, da boste toliko delali za društva SNPJ in za socializem. Čemu meni trobiti, kaj in koliko naj storim? V ta jarem sem

se vpregel že pred desetimi leti in delam neprenehoma. Koliko pa vas je, ki ste imeli pogum braniti to, kar je v Collinwoodu še socialističnega? Ne, nisem samo pisal, marveč tudi precej delal in še delam. Ako ni uspeha, ni moja krivda, saj ga tudi drugje ni. Vaših nasvetov pri dopisovanju ne potrebujem. Jaz bom žgance jedel vseeno.

Jaz vem, kaj je: dopisi zadenejo v živo. Hujši so od noža, ki je bil dvignjen proti meni. Je tudi to: nekateri ljudje se vam smilijo, jaz pa nič. Ako bi me kdo potolkel, bi kritiki rekli: prav je! Vedno moram biti na straži, ker ponovno sem že prejel nepodpisano grozilno pismo, ampak jaz se poživljam nanje. Le kar pošiljajte vaša pisma, saj pošta rabi denar. Ker moja dva sinova delata na pošti, jim vi s tem le pomagajte, meni pa prav nič ne škodujete. Treba je dejanja. Čemu naj jaz tolnačim socializem? Saj se dobi ABC socializma za 15c, v čitalnicah pa vsakovrstne knjige o Karl Marxu in o vseh fazah socializma. Najbolj čudno pa je to, da se hoče tajnik, ki je trn komunistom (vsaj bil je) potegovati zanje.

In ali ni podučljivo, ako se pove, da te je nekdo hotel napasti, kar pa je tudi proti našim pravilom in je lahko član izobčen, ako je spoznan krivim (glej pravila, točko 55, stran 189). Mi pa nečemo izgubiti članov in radi tega je treba včasih nekatere ljudi krotiti, če podivjajo. Mar ni to podučljivo, sobrat tajnik?

Glede divorsov. Lokalni angleški listi pišejo o njih. Ali si že kdaj poslal protest proti njim? Ne? Tudi to je podučljivo in zanimivo posebno za ženske spol. Ampak ti si resen človek in resni ljudje ne morejo prebavljati senzacij. Zato si ljut. In ali bi ne bila senzacija prvega reda, ako bi bil jaz na zatožni klopi kot tat ukradenega zaklada na dveh nogah? Oh boy, ali bi se vam to dopadlo! Kar divili bi se. Nobenega protesta, ako bi Prosveta to priobčila. Molku bi poslali še nagrado!

Oh da, dopisnik je pisal v Prosveti, kako ste ga prokleto lomili za časa zadnjih volitev v Ohio. In tudi pri pobiranju podpisov za socialistično-delavskega kandidata je ta dopisnik nabral med slovenskimi naprednimi delavci največ podpisov. Kaj ste pa storili vi drugi, posebno pa še vi napredni društveni tajniki? Vi bi jih lahko nabrali vsaj tisoč med našimi Slovenci-državljanji. Kdo more torej komu očitati lenobo? Barbiču ne.

Ako mi Molek ne bo hotel priobčati mojih dopisov, tudi dobro. Prav nič ne bom pretakal krokodilovih solz, ampak smatral bom, da se me je tudi on ustrašil in da ne pozna več svobode tiska in izražanja. Sicer mi je že večkrat kakšnega cenzuriral, pa še ni bilo pritožbe od moje strani. Zakaj naj

bi se torej drugi pritoževali? Kje je toleranca?

Frank Barbič, 53.

To in ono z Blaina

Blaine, O. — Leto 1938 se bliža koncu in zato sem se namenila, da se še enkrat oglašim predno zatone. Mislim, da ob koncu leta ne bomo preveč zaposleni z našimi računi, koliko smo prihranili, ker za to že skrbijo gospodje z veliko mošnjo. Vpričo slabih delavskih razmer smo v tem letu še prilično dobro napredovali pri društvu 333 SNPJ. V imenu društva se vsem lepo zahvaljujem za složno sodelovanje v tem letu in upam in želim, da bomo v prihodnjem letu delovali s podvojeno silo.

Društvena veselica na zahvalni dan je še povoljno uspeša ob tako gremem vremenu. Ves dan je snežilo kot za stavo. Zahvaljujem se mrs. Supančič za darovano in tako lepo okinčano jagnje. Cenitelj je bil br. Ilovor, ki je mojster v tem poslu. Navijal je ceno, toda on ga ni dobil, namreč podpisano. Kadar bo jagnje eksekutirano, ga bom že povabila na pečenko.

Na decembrski seji našega društva so bili ponovno izvoljeni vsi uradniki, kar je dokaz, da jih članstvo spoštuje in sodeluje z njimi. Tajnik in blagajnik služita že enajst let, zapisničarica pa 13. Tudi v predsedniku imamo dobrega voditelja. Torej se vam vsi skupaj zahvalimo in vas zagotavljam, da bomo delovali s podvojeno silo prihodnje leto.

Naše društvo bo praznovalo prihod Miklavža 24. dec. zvečer, kot običajno. Veselica se prične ob 6. uri, nakar bo Miklavž obdaril otroke. Če se bo Santa tudi nas starejših domislil z darili, mu tega ne bomo odrekli. Torej ste vsi vabljeni, da nas obiščete omenjeni večer.

Ob tej priliki se lepo zahvalim za obisk Louisa Zorkotu iz Clevelanda, prav tako mojemu rojaku Vičiču, mr. Šuhadolinu in br. Erastetu. Le žal mi je, da se jim je tako mudilo, da se nismo mogli več pogovoriti. Kadar vas pot še nanese v te kraje, ste dobrodošli. Da se pa ne bo kdo jezil nad mojim dopisom, kakor na primer nad Barbičevim, je bolje, da hitro končam. Svetujem tistim, ki kritizirajo njegove dopise, naj jih ne čitajo. Tako jaz storim z radijem: ako se mi program ne dopade, zaobrem kazalo, ali pa aparat zaprem. Tako naj stori tudi tista rokajnika. Pa brez zamere.

Da ne pozabim Prosvetinega "očeta". Želim mu najboljšo in mu svetujem, naj skrbno gleda sedaj, ko je sezona klobas, da jih bo prihranil za prihodnje leto. Svetujem mu tudi, naj objavi svoj naslov v listu, mu bo mogoče Miklavž prinesel kakšno klobaso. H koncu želim vsem članom SNPJ, glavnim odbornikom in čitateljem vesele praznike in zdravo prihodnje leto. Prosveti želim mnogo naročnikov, jednoti pa obilo novih članov v obeh oddelkih.

Paula Glogovšek, 333.

Glas starega Naceta

Piney Fork, O. — Večkrat me kdo vpraša, zakaj sem utihnil, zakaj se več ne oglašim z dopisi. Vzrok je starost. Ne grem nikamor, čepim doma pri topli peči in si želim miru. Ako bi bil mlad, bi delal v premožnostniku in kopal črni diamant. Ker je

Leon Jousaux, predsednik
Francoske delavske zveze.

po svetu polno novic in dogodkov, bi pisal v liste, kakor sem nekdaj. O delavskem položaju, strokovnem, političnem in združnem, bi se dalo precej veliko pisati. To delo od naše strani vrši v polni meri naš sobrat Joseph Snoy iz Bridgeporta. Njegovi dopisi niso suhoparni in ne predolgi. Le tako naprej, Jože! Prav tako je več drugih dobrih dopisovalcev, katerim hvala in priznanje.

Sedaj, ko je doba zajcev in klobas in marsikateri je sem pa tam tudi kaj napredal, bi lahko dobil precej suhoparnega gradiva, ako bi šel okrog po naselbinah, da bi lahko napisal dolg dopis. Toda povem, da mi ni za take klobasarije, ker jih lahko vsakdo napiše.

Sobratu Antonu Zidansku, zastopniku Prosvete iz Sharona, Pa., privoščim v polni meri okusne klobase in dobro kapljico, povrhu pa še čebulo in zajčke. Samo nekaj je, na kar bi ga rad opozoril, ako mi ne bo zameril. Töne si pokrivici lasti ime "očeta" Prosvete. Poznam Prosvetine zastopnike, ki so že prej veliko delali za Prosveto in delajo še tudi sedaj. Meni je zgodovina popolnoma znana, kako se je Prosveta spočila. Na 5. konvenciji v Milwaukeeju je br. Ivan Molek kot delegat društva Francisco Ferrer št. 131 predložil resolucijo, po kakšnih smernicah naj piše enotno Glasilo. Resolucija je bila soglasno sprejeta. Prav tako je isti delegat na 6. redni konvenciji SNPJ v Pittsburghu leta 1915 predložil resolucijo, naj enotno Glasilo postane dnevnik pod imenom Prosveta. Proti predlogu ali resoluciji sta bila oddana samo dva glasova. Molkove resolucije glede Prosvete so bile ponovno sprejete na nadaljnjih konvencijah in so še danes v veljavi.

Sobrat Molek dela ves čas pri Prosveti, odkar je postala dnevnik. Sedaj je odgovorni urednik. Prosveta je dobro urejevan list z dobrim, izbranim čtivom. Molek je eden naših najboljših pisateljev. Vsa čast mu in priznanje.

Iz tega se vidi, da je br. Zidanshek daleč zadaj, kar se tiče "titelna" "očeta" Prosvete. Poznam šale, toda takih šal glede "očeta" Prosvete naj bo že enkrat konec v javnosti. Take šale, če se večkrat premlevajo, postanejo priskutne in dolgočasne.

Bližata se zopet božič in novo leto. Ljudje si bodo s sezonskimi razglednicami zopet voščili vse najboljšo. Podpisani sem sklenil, da se letos ne bom poslužil voščilnih kart. Če se pred božičem ne bom več oglašil, naj mi bo dovoljeno, da na tem mestu voščim vsem prijateljem in prijateljicam ter znancem vesel božič in srečno novo leto.

Nace Zlemberger, 176.

Ob Cankarjevi obletnici

Detroit. — Dne 11. decembra bo 20. let, odkar nas je zapustil naš učitelj in največji pisatelj Ivan Cankar. Vsak zavedni delavec, ki je količkar prečital Cankarja ali pa tudi samo slišal o njem, bi se ga moral spominjati za njegovo plemenito delo, katerega je genij Cankar dal delavstvu in svojemu narodu. Imel je velike simpatije do tlačenih in zatiranih, bičal je izkoriščevalce in zatiralce naroda, med katerimi je bila — in je še — duhovščina na prvem mestu. Zapisal in vedno je odkrito povedal, da sta vera in aristokracija največje zlo in breme za revno ljudstvo. Bil je preganjan in tudi vržen v zatohle in nezdružne zapore, ker je odpiral oči onim, ki ne vidijo svoje slabosti.

Največja želja slovenske go-

(Dolge na 3. strani.)

Vsak peti Šved ima radio,
vsak deveti pa telefon

Na Švedskem je od leta do leta več poslušalcev radia. Letos so v treh mesecih (april-junij) izdali 21,453 dovoljenj lastnikom radijskih aparatov. V vsej Švedski je bilo letos do 30. junija prijavljenih 1,156,781 aparatov, na tisoč prebivalcev pride 184.1 aparatov; na pet prebivalcev pride skoraj en aparat. V samem Stockholmu pride na tisoč prebivalcev 247 aparatov.

V zvezi z neprestanim naraščanjem števila radijskih aparatov, so v švedskih časopisih mnogo pisali o dovoljenju za radijske aparate v avtomobilih, ki jih doslej niso smeli imeti. Zdaj je pa poština uprava izjavila, da se morajo dati dovoljenja tudi za te aparate. Tako bo število lastnikov radijskih aparatov še bolj poskočilo.

Na sto prebivalcev pride 12 telefonov. Švedska je glede tega na drugem mestu na svetu; na prvem so kajpak ameriške Združene države.

Po statistiki glavnega ravateljstva švedskega telefona je bilo konec preteklega leta na Švedskem 724,595 telefonskih aparatov; na tisoč prebivalcev je prišlo 118 aparatov. Konec leta 1936 je pa prišlo na tisoč prebivalcev samo 110 aparatov. V prestolnici je telefonsko omrežje še mnogo gostejše; tam pride na tisoč prebivalcev 360 telefonov (l. 1936 samo 348).

Prirastek telefonov v preteklem letu je bil rekordni; bilo je 52,170 ali 18% novih aparatov več kakor leta 1936.

Prav tako je bilo l. 1937 več telefonskih pogovorov kakor prejšnje leto. Po mestih je bilo za 6.3% razgovorov več, medmestnih razgovorov za 7.8%, a mednarodnih za 10.7% več.

Leto 1937 je bilo tudi za švedske pošte rekordno. Od prejšnjega leta je poskočilo število pošilk za 36 milijonov. Pisem je bilo 627 milijonov več, zavrtkov za 3.6%, čekov pa za 11% več.

Tudi zrakoplovna pošta je dosegla lep napredek.

Ko že govorimo o rekordih, naj zapišemo še tole. Po vsej Švedski, posebno pa v prestolnici, je zadnja leta gradbeno delavnost zelo oživila. Sodeč po rezultatih prvih šest mesecev menijo strokovnjaki, da bodo letos zasenčili vse dosedanje gradbene rekorde.

Letos so v Stockholmu zgradili vsega skupaj 25,000 sob. V tem pogledu je bilo doslej rekordno leto 1931, ko je bilo vsega skupaj v novih poslopih 19,614 sob.

Veliko novih poslopij so zgradili z denarno podporo občin; zgradili so jih za družine, ki imajo veliko otrok. Prav tako zidajo tudi čedalje več novih modernih šol.

Kdaj ljudje najmanj umirajo

Neka newyorška zavarovalnica je izdala statistiko, v katerih letih ljudje najmanj umirajo. Dognano je, da v prvih letih umre sorazmerno precej otrok in da umrljivost pada proti enajstemu letu. Najbolj nevarni boleznj za otroke sta hripa in pljučnica, medtem ko minejo prave otroške bolezni, kakor na primer škrtinka, bolj ali manj brez težjih posledic. Statistika dokazuje, da je umrljivost zaradi nesreč precejšnja. Tudi tukaj je zanimivo, da je v enajstem letu najmanj nezgod. In še te se primerijo po večini le dečkom. Zaradi nepopolnosti in neopreznosti je pri dečkih trikrat več nesreč kakor pri deklicah.

V glavnem pa lahko po tej statistiki rečemo, da število nesreč v tem letu znatno pade; to si razlagamo s tem, da postanejo otroci takrat veliko bolj opretni. Po statistiki je med enajstim in devetnajstim letom najmanj smrtnih žrtv. V dvajsetem letu začne rasti število žrtv, njene žrtve naraščajo, vse do 20. leta. Če ne nastopi do tega leta, se včasih pojavi v 55. letu starosti. Sicer je v teh letih najbolj pogosta sladkorna bolezen.

—("N. W. Journal.")

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 9. decembra 1918)

Domache vesti. V Glencou, O., je Lovrencu Potočniku strlo nogo v jami. V Denverju, Colo., so navihani sleparji vzeli nekemu Slovencu \$5000 z znanim trikom z "mašino, ki dela denar."

Delavske vesti. Delavske unije so se na splošno začele zanimati za delavsko politiko. Po svetovni vojni. Med zmernimi socialisti, pristaji predsednika nemške republike Eberta in spartakovci-boljševiki, ki jih vodi Liebknecht, je izbruhnila v Berlinu krvava bitka, v kateri je bilo okrog 60 delavcev ubitih in čez sto ranjenih. Spartakovci so okupirali tri predmestja.

Sovjetska Rusija. V južni Rusiji so angleške in francoske čete zasedle Odeso in Sebastopol, Angleži so pa vzeli Baku v Transkavkaziji.

(Dolge iz prve kolone.)

pride čas, ko si bo naš narod pisal sodbo sam — in naša dolžnost je, da držimo te Cankarjeve besede narodu vedno pred očmi kot največjo plamenico, ki ima voditi slovensko delovno ljudstvo iz teme sužnosti in nazadnjaštva v zaljudo svobode, demokracije in Socialne Pravičnosti...

Senatorji King (Utah), Herring (Iowa) in Vandenberg (Michigan) poslušajo argumente zagovornikov sistema delitve profitov med delodajalci in delavci.

(Dolge v zadnji koloni.)

Ob dvajsetletnici
Cankarjeve smrti

Narod si bo pisal sodbo sam;
ne frak mu je ne bo pisal, ne talar!
— Ivan Cankar

Dne 11. decembra poteče dvajset let, odkar je slovensko delavstvo in kmetstvo ljudstvo izgubilo človeka Ivana Cankarja, do tedaj — in še do danes! — svojega največjega socialnega pisatelja.

Smrt je Slovincem vzela Cankarja le kot človeka, ni pa vzela Cankarja kot glasnika največje človeške ideje, največjega človeškega hrepenenja od začetka sveta pa do danes, Socialne Pravičnosti. Cankar kot glasnik te ideje in tega hrepenenja živi še danes med nami — in bo živ, dokler bo živela ideja Socialne Pravičnosti.

Kako je Ivan Cankar živel in trpel kot človek, je bilo menda že tisočkrat povedano v zadnjih dvajsetih letih, odkar je Ivan v grobu. Ali je bila povedana samo resnica o Cankarju? Tukaj je ena stvar, katero bo treba poudariti tudi tisočkrat ali več, če ne bo zadostovalo, in ta je — da oni, ki so nepravno lagali o Cankarju, ko je še živel, se nesramno lažejo še danes, ko je že dvajset let mrtev!

Ljudje, ki so bili blizu človeka Cankarja, ki so delali in se bojevali za Socialno Pravičnost ob njegovi strani, nimajo dosti povedati o človeku Cankarju. Sami so skromni kot je bil on, sami imajo razne človeške napake, kakršne je imel on, sami so trpeli približno nekaj taknega kot on, sami so imeli zmerom za seboj e. kr. žandarja kot on in e. kr. cenzorja kot on in v enotoma so večkrat morali v ječo kot on; sami kot on, njegovi sodrugi, njegovi sodelavci v agitaciji za Socialno Pravičnost, bodisi samo z besedo ali z besedo in peresom kot on, niso nikdar videli v človeku Cankarju ne angelja ne hudiča, marveč zgolj človeka, čisto človeškega človeka, zato nimajo povedati nič posebnega iz njegovega življenja.

Veliko več pa imajo povedati o Cankarju ne-smrtni hinavci. Dokler je Cankar živel, so ti hinavci govorili in pisali o njem le slabo, kurili so z njegovimi knjigami v peči ljubljanske škofije in razglašali Cankarja za propalco, odpadnika, anarhista, živga hudiča... Ko je Ivan Cankar umrl, so pa isti hinavci začeli govoriti le dobro o Cankarju, naredili so iz hudiča svetnika, pretvorili svobodomisleca v skeanega vernika, prelevili socialista v velikega narodnjaka in mu prvi začeli postavljati bronaste spomenike v starem kraju in Ameriki!

To so storili in še delajo slovenski klerikalei in liberalci, oboji enako hinavski, katere je Cankar pravilno označil v svojem govoru v aprilu 1908, da prvi predstavljajo škofovsko palico in papeško tiaro, drugi pa internacionalizem denarne vreče!

Ljudje, ki so bili in so še Cankarju najbližji, spoštujejo in ljubijo Cankarjevo DELA. Cankarjeve socialne pesmi, novele, drame in članki so naš Ivan Cankar, ki še živi in bo živ, dokler bo živela na svetu ideja Socialne Pravičnosti. Cankarjevi spisi so njegov NAJVEČJI in NAJEFEKTIVNEJSI spomenik. Kdor razširja Cankarjeve spise in ideje, kdor usmeri svoje mišljenje in prepričanje po njegovih idejah in vsak čas ne — zataji tega mišljenja in prepričanja, ta je pravi slavitelj Ivana Cankarja, to se pravi: onega Cankarja, ki še živi in ki so njegova DELA.

Cankar je v življenju najbolj sovražil talar in frak, kar je tudi šestdesetkrat zapisal in povedal. To sta mu bila simbola katoliške cerkve in buržujskega liberalizma. "Narod si bo pisal sodbo sam; ne frak mu je ne bo pisal, ne talar!" je zapisal Cankar. Talar in frak sta bila po njegovi smrti dovolj hinavska, da sta mrtevga Cankarja "spreobrnila" in "poboljšala" — ne moreta pa spreobrniti in poboljšati njegovih spisov! Talar in frak še danes sovražita Cankarjeve spise — še danes jih zametavata in cenzurirata, še danes jih izkrivljata in zavijata njihov pravi pomen, še danes skrivoma kurita z njimi — in to jih razkrinkava sleherni dan in sleherni leto.

Talar in frak pa ne bosta vedno vlekle slovenskega ljudstva za nos; talar in frak ne bosta vedno na krmilu — ne bosta vedno pisala sodbe narodu. Ivan Cankar je napovedal, da

Vesti s Primorskega

GOSPODARSTVO JULIJSKE KRAJINE

Vojna škoda, zadržišništvo, davki. — Položaj vinogradništva

Ljubljana, nov. 1938. — "Slovenec" prinaša ta le članek o gospodarstvu Julijske Krajine:

Goriški krajevni mesečnik "Vita isontina" je v svoji novembrski številki objavil kratak, a zanimiv članek o gospodarskem razvoju goriške dežele od konca vojne do danes. Članek ima zaradi 20-letnice italijanske zasedbe slavenostni značaj, ki je temu primerno pisan in kaže, kar je umevno, same dobre strani, samo luč. Slika, ki je razgrinja častnikar, je taka:

Ob zasedbi je bila dežela gospodarsko uničena. V zapadnem delu so bile porušene vse stavbe, pokodovane pa so bile tudi njive, sadno drevje in drugo. Treba je bilo vse začeti znova.

Država je plačala 412.000.000 lir vojne škode. Tudi pozneje je prav po materinsko skrbela za goriško provinco. Po njeni skrbi se je obnovilo poljedelstvo, živinoreja (člankar pravi, da je bilo l. 1918 na Goriškem 23.614 glav živine; danes jih je 56.600; te številke je vzel iz seznamov občinskih davkov), zadržišništvo, zlasti mlekarne, lesna industrija. Na novo so se osnovali elektrarne in cementna tovarna v Saloni. Javnih del se je izvršilo za 183 milijonov lir; od teh je šlo okoli 30 milijonov za vodovode, 47 milijonov za nove ceste in za popravilo starih. Za javna dela so prispevale občine, dežela in tudi država. Velike skrbi je bilo deležno tudi telefonsko omrežje. V teku prihodnjega leta bo imela telefon vsaka občina.

Vsaka medalja ima dve plati. Naj nam bo dovoljeno omeniti tudi nekaj senc, in sicer brez pomeničnih namenov, samo zaradi popolne slike.

Vsa vojna škoda je znašala več kot eno milijardo 200 milijonov lir. Država je namreč škodo cenila zelo nizko, zlasti pri zemljišnih in sadovnjakih, ki so bili razriti ter pokvarjeni s strupenimi plini. Na manjše zneske se država sploh ni ozirala. Poškodovanih je bilo 28.000 posojilj. Država je torej plačala samo del škode, vse drugo so morali nositi ljudje.

Tudi izgube v denarju niso majhne. Ko so l. 1919 zamenjaval krono v lire, je ostalo nezamenjanih skoraj 70 milijonov kron, ki so bile večinoma naložene preko meje. Avstrijskega vojnega posojila je bilo več kot sto milijonov kron, kar tudi ni majhna izguba. Pozabiti ne smemo na polome velikih bank. Jadranska banka je zaključila svoje poslovanje z izgubo 30 milijonov lir. Koliko so naši ljudje izgubili vlog pri polomih večjih italijanskih bank (Banca di sconto, Banca della Venezia Giulia), pa je sploh težko ugotoviti.

Posebno poglavje tvori zadržišništvo. Še leta 1928 je bilo v vsej Julijski krajini 413 zadrug, od teh 281 na Goriškem. Te zadruge so bile včlanjene v Zadrugni zvezah v Trstu in Gorici.

Obe zvezi pa sta bili v letih 1927 do 1930 stalno izpostavljeni napadom in končno čisto brez potrebe uničeni. Danes dela samo še nekaj posojilnic in precej mekarn. Vse drugo nekdanje cvetoče zadržišništvo je na tleh.

— In davki! Če govoriš s Slovencem z dežele, toži največ o davkih.

Vsako pristavi: "Državni davki bi se bili, toda deželni in občinski, ti nas tlačijo." Deželne in občinske doklade znašajo po 300 do 600 odstotkov državnega davka. Ta težka bremena se da jo deloma razlagati s tem, ker se je delokrog občin močno povečal. Hudo je tudi to, da je pri nas zemljiški dohodek odmerjen mnogo previsoko, dosti više kot v starih pokrajinah kraljevstva. V letih je vlada zaukazala revizijo davčnega katastra. V drugih pokrajinah bo pa ostalo pri starem. Tudi izterjavanje dav-

kov ni primerno, ker je neizprosnano.

V zadnjih dvanajstih letih so davčne izterjalnice pri nas prodale na dražbi nad 7000 kmečkih posestev. Samo l. 1934 je bilo v Julijski krajini 1313 takih prisilnih dražb.

Mnogo je k težkemu položaju pripomoglo tudi nepremišljeno zadolževanje v prvih povojnih letih. Veliki italijanski kreditni zavodi so imeli tisti čas precej razpoložljivega denarja, ki ga je bilo treba kam naložiti. Posojilo se je takrat dobilo hitro in lahko. Marsikateri kmet se je zadolžil brez prave potrebe. Ta ali oni si je res opomogel, večina pa se je opekla. Vrednost lire je namreč znatno zrasla, cena kmečkih pridelkov pa je temu primerno padla. Kdor je imel dolg, je s težavo plačeval; če ni mogel, je prišel na boben.

Težak je položaj vinogradništva. Iz države, kjer je bilo vinorodnih krajev malo, je Goriška prišla v državo, ki pridelala poleg Francije največ vina na svetu.

Pred vojno se je hitro prodala vsaka količina vsakega vina, sedaj pa mora naše vino tekmovali z močnejšimi vrstami italijanskega vina iz starih pokrajin. Tudi odjemalcev je manj, ker ima Italija precej milijonov prebivalcev manj kot bivša Avstro-Ogrska.

DROBIŽ IZ PRIMORJA

Gorica. — Za dokončno zgraditev nove bolnišnice je vlada odobrila 9 milijonov lir kredita. Ministrstvo železnic je dovolilo polovično vožnjo za akademike iz obeh krajev, ki se vpisujejo na univerzo v Padovi.

Te dni so praznovali 17-letnico obstoja reševalne postaje "Zeleni križ".

S koleza je padla 9-letna Marcela Faganel iz Vrtojbe. Zlomila si je nogo.

Ponovno bo začela izhajati revija "Studi Goriziani", ki jo bo izdaljal "Il centro di studi Goriziani". Poleg oživiljenja te revije je omenjeno "središče" sklenilo izdati "Zgodovinski atlant obsoških krajev" in "Zgodovinsko-umetniško statistiko po občinah". V njegovem okvirju bo izšla tudi kulturna zgodovina Soške krajine z opisom iredentiističnega gibanja.

Reka. — Filmska igralka Rečanka Milena Penović bo igrala v novem filmu "Ekvator", ki ga bo napravila družba Roma-Film. Je nemadoma spodrsnilo, tako da ni utonil 62-letni Franc Zigon. Ko se je sprehal ob morju, mu je nenadoma spodrsnilo, tako da je padel v vodo. K sreči so prišli na pomoč mimogredoči in ga izvezli iz vode.

Minister javnih del Cobolli-Gigli je obiskal Istro, kjer si je ogledal razna javna dela.

Tržačani konsumirajo vsak dan 550 hl mleka. Največjo količino mleka pošilja v Trst Kras in za njim Furianija ter Istrar. Prej je prihajalo mleko celo iz padake nižine (Latteria soresinese).

Vojako. — Iz neznanih vzrokov je pričelo ponoči goreti v hiši Josipa Podgornika. Kljub hitri pomoči je zgorel velik del hiše z opremo in pridelki ter orodjem. Škoda znaša 10.000 lir.

Izredni davki

Fašistovska vlada je sklenila, da morajo trgovska in industrijska podjetja plačati enkratni davek od kapitala, ki je naložen v podjetju. Izvzete so delniške družbe, ki so morale podoben davek že lani plačati. Davek morajo plačati le tista trgovska in industrijska podjetja, ki odražunajo osebno dohodnino (davek na premoženje) od vsote nad 10.000 lir. Izredni davek, s katerim bo podjetnik oddal državi 7½% davkariji naznanjenega kapitala, zadene okoli 120 tisoč podjetij. Davek se bo plačeval v 18 dvomesečnih obrokih. Plačevati se začne 18. maja 1939, a konča se v treh letih. Če kdo želi plačati več obrokov skupaj, mu davkarija prižna 8% popusta za vsako leto,

t. j. če plača v naprej šest obrokov. Ta davek se odmeri uradno, zato ni treba nikakih prijav. Izredni davki na delnice, ki so ga lani morale plačati delniške družbe v Italiji, je znašal 10% glavnice delniških družb.

Pridobitev dornberške občine

Dornberg, novembra 1938. — Dne 20. t. m. je bila v dornberški občini svedena blagoslovitev novih stavb za šolske svrhe. Ob tej priliki je bila vsa občina in pod njo spadajoče vasi vsa v zastayah. Na avečanost je prišel tudi goriški prefekt Vezio Orazi, ki je imel svečanostne govore in mnogo zastopnikov šolskih, političnih ter strankarskih oblasti. Novo šolsko poslopje je zgrajeno v Zaloščah. Blagoslovil ga je župnik Drekonja iz Prvačine, ki je obenem tudi kaplan za milicijo. Ko so bile končane svečanosti v Zaloščah, so se predstavniki oblasti podali v Dornberg k blagoslovljivosti novega otroškega vrtca, od tu pa v Staro goro, kjer je bil odkrit še drugi otroški vrtec.

Domachi delavci

Il. Bistrica, novembra 1938. — Nemalo so bili presenečeni domači delavci, zaposleni pri regulacijskih delih ceste, ki teče po Reški dolini, ki so bili, ko so s delom prekoračili območje domače občine, odslovljeni. Na njihova mesta pa so prišli delavci iz občine, po katere območju teče oni del ceste, ki je v delu. Domači delavci je itak zaposlenih zelo malo, ker imajo prednost priseljeni. Za te, ki niso pristojni niti v eno niti v drugo občino reške pokrajine, pa ne obstoji nobena omejitev. Pri delih so zaposleni nekateri že od začetka dela in so ostali tudi potem, ko so z delom prekoračili našo pokrajino in prešli v tržaško. Tu so bili vsi dosedanjí domači delavci odpušteni pod pretezo, da bodo njihova mesta izpopolnili delavci doma iz tržaške pokrajine. Te omejitve doslej ni bilo pri nas, in še vselej, kadar so se vršila cestna popravila, so bili zaposleni le domači in brez vsakršnih omejitev. Letos pa so uvedli še to novost, s katero so prizadeti delavci zlasti iz nekaterih vasi.

Izreden kredit za gradnjo delavskih stanovanj

Trst, novembra 1938. — Ministrstvo za javno dela je določilo za gradnjo delavskih stanovanj v puljski pokrajini kredit v znesku 2.500.000 lir. Za iste namene je ministrstvo določilo za tržaško pokrajino 3.000.000 lir, a za goriško le 500.000 lir. V puljski pokrajini se bo pretežni del tega kredita porabil za delavska stanovanja rudarskih družin v Labinju in okolici, pa tudi drugod.

Pretepli in okradli so ga

Trst, novembra 1938. — Dne 16. nov. je bil na cesti napaden domačin Valerij Kozlan iz Bertokov, ko se je vračal ponoči domov iz Čezarjev, kjer je vasoval. Na križišču pri Bertokih sta ga napadla dva neznanca in ga pretepla ter na koncu sta mu odnesla 35 lir, kolikor jih je imel v žepu. Nadaljnemu pretepanju je Kozlan komaj ušel in zadovo prijavil karabinjerjem, ki so aretirali Ivana Starca in Viktorja Stančiča. Postavili ju bodo pred sodišče zaradi roparskega napada.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

spode je bila, kako utihniti Cankarjev glas in uničiti njegova literarna dela. Toda nakana se jim ni posrečila, dasi so sežigali in zaplenjevali njegove spise in knjige. Bolnega Cankarja so pahili v zaduhle zapore in umorili njegovo telo. To je vse, kar so dosegli. Telo velikega Cankarja je mrtvo, toda njegov neustrašni duh in njegov mogočni glas še živi in bosta živela, dokler bo živelo zavedno delavstvo. To delavstvo bo nosilo njegovo batklo, s katero je prizigal upanje in spoznanje med zatiranimi masami. Odpiral je oči in kazal pot vsem nezavednim hlapcem. On ni in ne bo pozabljen med nami. Ostal nam bo v častnem spominu. Naj živi njegov duh in naj bo vsak dan glasejši njegov glas, dokler se vse delavstvo ne zbudi iz večnega spanja! Slava spominu velikega Ivana Cankarja!

Anton Jurca.

Seja SND in lepa bodočnost

La Salle, Ill. — Zopet par vrstic iz La Salle, seveda ne preveč razveseljivih. Volitve so za nami. Republikanci so vsaj v okraju La Salle premagali demokrate in sedaj bo dežela rešena. Prosperitete seveda še ni in je tudi ne bo, pa naj bodo republikanci še tako močni v kongresu ali državnem zbornišču. Šlo je seveda za denar. Reakcionarni republikanci nam že obljubujejo uničenje Wagnerjeve delavske postave, reduciranje WPA itd. Ali bo še lušno v Ameriki! Zopet bodo gradili "Hooverville" ob reki Illinois, si delali brloge v odvodnih kanalih in pod mostovi. Napredujemo po rakovo. No, bomo že prestali, lahko ali težko. Bomo že pozabili Hooverovo administracijo in kako je bilo lušno pod njo. To je v Ameriki že stara in menda tudi neozdravljiva bolezen. Kdor ima več \$\$\$, tisti zmaga. In potem zopet bič v roke, kar je čisto prav. Pa naj o tem zadostuje.

V imenu direktorjev Slovenskega doma vabim vse delničarje družbe Slovenski dom, da se v polnem številu udeležite letne seje dne 18. dec. ob poldnevih po polno. Izvoliti moramo tri direktorje, katerim poteče termin z novim letom. Slišali boste poročilo direktorja za leto 1938 in urediti bo treba tudi več važnih zadev. Torej je potrebno, da ste delničarji navzoči v polnem številu. Precej delničarjev imamo izven La Salle in tudi izven države Illinois. Dobro bi bilo, da bi se tudi zunanji delničarji udeležili te letne seje Slovenskega doma dne 18. decembra.

Matt Vogrich, direktor.

Vse dela mehanizem

Monessen, Pa. — Prejel sem že več vprašanj, kako je z novo ploščarno ali jeklarno v Clairtonu. Ker ne morem vsakemu posebej odgovorjati, naj bo tu povedano, da se sedaj dela s polno paro, toda ne ve se, kako dolgo bo trajalo. Jaz sem pred dobrim mesecem dobil delo po enem letu brezdelja in čakanja. Ali žal, kar nas je bolj starih, nas bolj porivajo sem in tja, pri vseh

boljših delih pa uposljujejo mladino.

Povem vam, da se tukaj vse modernizirajo. Ni takega trpljenja kakor v starih tovarnah. Namesto klešč samo na gumbje pritiskajo in stroji vse opravljajo. Kdor je že delal po pleharinah, on že ve, kako se trpi za borih par centov. Ta jeklarna je ena najmodernejših. Kdor ne vidi na lastne oči, ne bi mogel verjeti. Vse dala mehanizem, vse za profit nekaj posameznikov.

Pred par dnevi sem čital v Prosveti dopis Jacoba Yerta. Vsa podpora od moje strani, Jack. Bil bi že čas, da bi se prenehalo pisariti samo o klobasah, podganah, zajcih, viski in pivu. Boljše bi bilo kaj bolj stvarnega napisati v delavski list, kot je Prosveta. Poglejte Gardnove in uredniške članke, ki res podučujejo v delavskem duhu. Klobase, visko in pir pa uživajte privatno, ni treba vedno eno in isto istorijo v javnost nositi. Tisti, ki ste zmogli pisanja, poročajte kako je z delom, da bo res imel človek kaj užitka od čitanja dopisov.

Frank Tegel, 505.

Unijski vodja za preklic embarga

Amerika naj pomaga Španiji in Kitajski

New York. — (FP) — "Delavske unije so prve in najvažnejše žrtve fašizma, kjerkoli pride na krnilo." je rekel Miguel Garriga, predsednik mednarodne unije hotelskih delavcev, v svojem govoru na masnem shodu, ki ga je sklical odbor za očuvanje Španije in Kitajske. Poleg njega je nastopilo na shodu osem drugih delavskih govornikov. Unija hotelskih delavcev spada v Ameriško delavsko federacijo.

Garriga je apeliral na predsednika, naj prekliče embargo na uvoz bojnega materiala v lojalistično Španijo in prisloči na pomoč, vsaj moralno, če ne drugače, Španiji in Kitajski, ki sta žrtvi fašističnega imperializma. "Mednarodni fašizem hoče podjarmiti vse države in uničiti delavsko gibanje po vsem svetu," je rekel Garriga, ki je bil rojen v Španiji, a je ameriški državlján.

Delavske organizacije so bile pozvane, naj sprejmejo resolucije s pozivom na predsednika Roosevelta, naj podvzame akcijo in prekliče embargo. Direktno

Slovenska Narodna Podporna Jedinota		
2657-59 So. Lawndale Ave.	Chicago, Ill.	
GLAVNI ODBOR		
IZVRŠEVALNI ODBOR:		
Flavien Cinkar, predsednik	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
F. A. Vidler, gl. tajnik	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
Lawrence Gredishak, pomoč. taj.	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
John Vugrich, gl. blagajnik	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
Phil Gordin, upravitelj glavnice	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
John Malsk, srednji glasilnik	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
PODPREDSEDNIKI:		
Andrej Vidrih, prvi podpredsednik	689 Russell Ave.	Johansburg, Pa.
Frank Dolis, drugi podpredsednik	623 So. 15th St.	Milwaukee, Wis.
John Padney, Jr., prvi distriktni podpredsednik	Box 127, Strubben, Pa.	
Camillus Zarisch, drugi distriktni podpredsednik	2227 W. 61th St.	Cleveland, Ohio
John Klansky, tretji distriktni podpredsednik	614 Todd St.	La Salle, Ill.
Edward Tumaic, četrti distriktni podpredsednik	Box 434, Walsenburg, Colo.	
GOSPODARSKI ODBOR:		
Math Petrovich, predsednik	222 E. 151st St.	Cleveland, Ohio
Flavien Cinkar	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
F. A. Vidler	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
John Vugrich	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
Phil Gordin	2657 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
Donald J. Letrich	1927 S. Prospect Ave.	Cleveland Hills, Ill.
Isaac Eupan	1249 S. Trumbull Ave.	Chicago, Ill.
POROČNI ODBOR:		
John Gorchik, predsednik	614 W. Hay St.	Springfield, Ill.
Frank Barlich	1921 Muskegon Ave.	Cleveland, Ohio
Anton Sular	Box 27, Arvon, Kansas	
Frank Vratariuk	315 Toner St.	Luzerne, Pa.
John Trebil	Box 557, Strubben, Pa.	
NADZORNI ODBOR:		
Frank Zalta, predsednik	2391 S. Lawndale Ave.	Chicago, Illinois
Frank Malsk	22 Waukegan Ave.	Pore, Illinois
Milan Medvedich	16298 Arden Ave.	Cleveland, Illinois

naj pomaga lojalistični Španiji in Kitajski in pobija vsak poskus, ki bi lahko vabil Španijo in Kitajski kak monarkovski "sporazum". Tak "sporazum" bi ojačil fašistične države in jim omogočil širjenje propagande, vojne in zatiranja v Afriki, Južni Ameriki in celo v Združenih državah.

Daladier hoče imeti kontrolo nad zbornico

Pariz, 8. dec. — Premier Daladier je po zaključanju razgovorov z nemškimi zunanji ministrom šel na delo, da si zagotovi večino v parlamentu. Predvsem se bo skušal zavarovati proti napadom svojih bivših političnih zavezanikov na levici, ki so mu obrnili hrbet potem, ko je začel s likvidacijo socialne in delavske zakonodaje. Parlament se je sestal v svojem zasedanju danes.

Fašistično bombardiranje španskih mest

Hendaye, Francija, 8. dec. — Fašistični letalci so večer spet napadli španska obrežna mesta z bombami. V navalu na pristanišče v Alcantari je fašistična bomba tresčila na krov angleškega tovornega parnika Lake Geneva in ga poškodovala. Bomba, ki so jih vrgli letalci na druga španska mesta, so ubile in ranile veliko številu civilistov.

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveto? Podpirajte svoj list!

Veleporota obtožila klavniške delavce

Kompanija udarila stavkarje

Sioux City, Ia. — (FP) — Po pričanju policajev in uradnikov Swift & Co. je veleporota, katero so tvorili farmarji, obtožila 40 klavniških delavcev. Obtožnica jim očita zaroto in podžiganje izgrediv v zvezi s stavko, katero je okleala unija klavniških delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij.

Krajevna unija je na masnem shodu odgovorila na ta stavkolomski manevar s sprejetjem predloga proti vložitvi pretirane kaveje v vsoti \$124.000. Obtoženci so sami izjavili, da bodo raje šli v ječo kot položili kavejo. Med njimi so najbolj aktivni člani krajevne unije klavniških delavcev.

Predlog proti položitvi kaveje je bil stavljen, da ne bi trpela božična prireditev, ki jo sponzorira unija v prilog otrokom stavkarjev in katere obeta velik uspeh.

Očitek o podžiganju izgrediv je v zvezi z nemiri pred klavniško družbo v zadnjih dneh oktobra, ko je nameravala obnoviti obrat s stakokazi, kar pa so piketi preprečili. Kompanija se jezi, ker so vsi izurjeni delavci zastavkali in to je varok, da je šla pred veleporoto v zadnjem poskusu, da ta zlomi odpor stavkarjev.

PRIPRAVITE SVOJ OBED ZA PRAZNIKE, DA GA BOSTE VESELI!

Letos in bodoča leta uživajte lahkotne, hitre in čiste kuhanje na novem

Modernom Plinskem Štedilniku

CP Certified Performance

Prihranili boste na kurjavi, hrani, na času in postregli boste z dobrimi okusnimi jedili!

• Sedaj v tem času za praznike, ko so pravice obedov tako važni del gostije, zamenjajte vaša stara peč za novi krásni moderni štedilnik! Toliko zanimivih dožankov sprememb imajo, da naredo kuhanje razveseljivo delo. Pridite in dovolite, da vam razkažemo kaj vse lahko ta moderni plinski štedilnik pomeni za vas — pri izbirljanju jedil, več udobnosti in večje prihrank!

MARLBORO UNIVERSAL - A CP plinski štedilnik

SAMO \$119.00 in vaša stara peč

MAJHNO PRVO ODPLAČILO — 12 mesecev časa za odplačevanje. Mali pretisni stroški pri plačevanju na črtno.

V mnogih drugih trgovinah imajo na razpolago sezonske lepe vrednosti v modernih plinskih štedilnikih.

PUBLIC SERVICE STORE

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

SIGRID UNDET:

JENNY

ROMAN

Postlovenil Fran Albrecht

I

Po Via Condotti je prišla godba prav tedaj, ko je Helge Gram v mraku zavlil na cesto. Igrala je komad iz "Vesele vdove" in ta melodija je v svojem brezumnem, burnem tempu zvenela kakor divja fanfara. Majhni črni vojaki so v mrzlem popoldnevu pridirjali mimo, kakor da so najmanj kaka rimska kohorta, pripravljena, da se bo v burnem teku vrgla preko barbarskih vojnih trum; pa so se le čisto pokojno vračali domov v svoje vojašnice. Nemara pa je prav to vzrok, da tako jadrno hite — je pomislil Helge in se nasmehnil. Ko je stal tam, z ovrtnikom suknje zaradi mraza privrahanim navzgor, je čutil, kako vstaja v njem neko čudno zgodovinsko nastojenje. Nato pa je prišel narahlo brundati predse tisto dobro znano popevko ter je nadaljeval svojo pot po cesti v smeri, ki je vodila na Corso, kot je vedel.

Na vogalu je obstal in se razgledal. Tak to je Corso. Neprekinjeno livoča reka voz na ozki cesti ter mrgoleča množica ljudi na neširokem pločniku.

Stal je tam tiho in pustil, da je lil curek mimo njega ter se je nasmehnil ob misli, da bo zdaj večer za večerom moral pohajati po tej cesti v temi skozi gnečo ljudi, dokler mu ne bo prav taka stara znanka kakor Karla Ivana cesta doma.

In obšlo ga je pozečenje, da bi še v tej uri pričel romati po vseh rimskih cestah, da bi hodil brez prestanka, najrajši vso noč. Pred njim je vstala podoba mesta, kakor je pravkar ležalo ob njegovem vnožju, ko je stal na vrhu Pincia in gledal, kako je zahajalo solnce.

Preko večernega neba so se razprostirali oblaki, tesno stisnjeni drug k drugemu, kakor drobne, svetlozelene ovčice. Robovi solnca, ki je tonilo za njimi, so žareli zlato kakor jantar. Pod bledehim nebom je ležalo mesto in zdajci se je zavedel Helge: to je Rim! Ne oni, kot ga je gledal v sanjah — ne, kakor je zdaj ležal pred njim.

Vse, kar je videl na svoji poti, ga je razočaralo, ker je bilo drugače, nego si je v duhu mislil doma, željan, da bi prišel v svet in sam videl to. — Naposled, zdaj naposled se je pokazala resnica, bogatejša od vseh njegovih sanj. In to je bil Rim.

Pod njim v kotlini je ležala prostrana ravnina streh — cela gruča streh starih in novih, visokih in nizkih hiš, ki so bile zidane kakor na slepo srečo in ravno tolikanj visoko, kolikor je bilo baš potrebno. Kajti le na redkih mestih je bilo moči v gomili streh opaziti ravno črto kake ceste. In ves ta svet nemirnih črt, ki so v tisočero ostrih kotih udarjale druga ob drugo, je ležal odrevenelo in tiho pod bledehim nebom, na katerem je nevidno, zahajajoče solnce tu pa tam vnelo majhen svetloben rob na oblakih. Ležal in sanjal je pod tenko, belkasto meglo, v katero se ni mešal niti en živ, delavniški steber dima. Nikjer ni bilo videti kakega tvojniškega dimnika in od smešnih pločevinastih dimnikov, ki so štrleli v zrak, se niti iz enega ni kadilo. Na rdečkastorjavi, okrogli stari opoki se je šopiril sivozliti lišaj, v žlebovih se je bohotilo zeleno rastlinje in majhno grmlje z rumenimi cvetovi, ob robu teras so stale mrtve in tihe agave v žarah, a strešnih robnikov pa so v tihih in mrtvih kaskadah padale ovijalke. Kjer se je nadstropje kake višje hiše dvigalo nad svoje sosede, so strmela iz rdeččoltega ali sivobelega zidovja mrtva in temna okna — ali pa so spala za zaprtimi žaluzijami. Iz megle so se črtale loggie, ki so bile podobne starim stražnim stolpom, na strehah pa so se dvigale majhne lope iz lesa in pločevine.

Nad vsem tem pa so trepetale cerkvene kupole, vseprek same kupole. Ona ogromna si-ta tam zunaj na drugi strani, kjer je domneval Helge reko, to je bila kupola Sv. Petra.

Na tej strani kotline pa, kjer so mrtve strehe ščitile mesto, ki se je po pravici imenovalo večno mesto, kot je Helge čutil nocojšnji večer, je nizko gričevje bočilo svoj podolgastr hrbet proti nebu in ta greben je v daljni daljavi nosil drevedrvo pinij, ki so se stikale s svojimi kronami vrh stebriščne vrste slokih debel. Daleč tam za kupolo Sv. Petra, kjer se je pogledu zapirala pot, se je dvigala nova vzpetina, pose-

jana z belimi vilami med pinijami in cipresami. To je bil po vsej priliki Monte Mario.

Nad glavo se mu je razprostirala mrka, gosta listnata streha cerov, za njim pa je šumel curek vodomet s svojim posebnim, živahnim žuborenjem — voda je pljuskajoč padala na kamenito kotanjo in se, lijoč čez rob, odtekala v bazin.

Preko mesta svojih sanj, čigar ulic se njegova noga še nikdar ni dotaknila, čigar hiše niso krile v sebi niti ene znane mu duše, je šepnil Helge: "Roma — Roma — večna Roma." In objela ga je groza pred svojo lastno osamelostjo in tesnoba pred lastno presunjenostjo, najsi je vedel, da ni bilo tu žive duše, ki bi mogla prisluškovati. In okrenil se je in pohitel navzdol proti Španskim stopnicam.

Zdaj je stal na vogalu Vie Condotti in Corsa in občutil neko čuda sladko tesnobo, ker bo moral prekorčiti to vrveče cestno življenje in se poskušati znajti v tujem mestu: hotel je kar počez, naravnost na Petrov trg.

Ko je stopal čez cesto, sta prišli mimo njega dve dekleti. Gotovo sta Norvežanki, mu je prišlo šinilo v glavo in neko veselo čuvstvo ga je prevzelo. Ena je bila svetlolaska, na sebi je imela svetla kožuh.

In z vedrim srcem je prebiral na vogalih hiš ulične napise, ki so bili vklesani s čistimi, latinskimi pismenkami na belih marmornatih ploščah.

Cesta, kamor je krenil, se je končavala v odprt trg ob belem mostu, kjer sta se dve vrsti svetilk s svojo bolno, zelenožlto lučjo borili z ogromno bledo svetlobo, ki jo je izsevalo nemirno nebo. Vzdož vode se je vil nizek kamenit nasip in vrsta drevov z velimi listi in debli, katerih lubje se je v velikih belih kosmih lupilo z njih. Na drugi strani reke so sijale pod drevjem plinove svetilke in množice hiš so se črno odražale od neba; na tej strani pa so okna še sijala v večerni luči. Nebo je bilo zdaj malone jasno in se je v prozorni sinjzeleni barvi ločilo preko griča s pinijami; vendar pa je plulo preko njega še nekaj redkih težkih oblakov, ki so se kopčili kakor gore in so rdeče in rumeno vzžarevali kot pred viharjem.

Ustavil se je na mostu in zagledal v Tiber. Kako kalna je bila voda! Tekla je z deročimi valovi in plamenč vzbletevala v odsvitu le-sketajocih se oblakov — trgala s sabo vejevje, deske in gruš v svoji beli kameniti strugi. Ob strani mostu so vodile majhne stopnice k vodi. Helgeju je prišlo na misel, kako lahko bi se tu človek, truden življenja, kake noči splazil s sveta. Bog ve, ali je že kdo storil kaj takega?

Vprašal je v nemškem jeziku policista po poti k Petrovi cerkvi, redar pa je odgovoril v francoščini in nato v italijanščini in ko je Helge le stresal z glavo, je spet prišel po francosko ter pokazal preko reke. Helge je krenil po poti.

Ogromna kamenita masa je vstala pred njim, nizek stolp z nazobčanim obzidjem, ki ga je venčala na vrhu temočrna silhueta angela. — Spoznal je obriše Angelskega gradu. Prav pod njegovo vnožje ga je privedla pot. V zadnjem svitu neba so sijali v mraku kipi na mostu; še so valovi Tibere zrcalili odsvit rdečih oblakov, toda že so plinove svetilke jele metati svoje svetlobne puščice preko reke. Za Angelskim mostom so drdrali vozovi električne železnice z razsvetljenimi okni preko novo zgrajenega mostu iz kovanega železa. Sinjkastobe- bele iskre so brizgale iz prevodnih žic.

Helge je snel klobuk pred nekim možkim: "San Pietro favorisca?"

Mož je pokazal naravnost in rekel nekaj, česar Helge ni razumel.

Cesta, na katero je zavlil, je bila tako ozka in mračna, da je imel malone občutek radostnega svidenja — prav tako si je v mislih predstavljal italijansko ulico. Tu je bil starinar poleg starinarja. Z zanimanjem je gledal Helge v slabo razsvetljena okna. Večinoma je bila pač ničvredna šara — umazani trakovi grobih belih čipk, viseči na motovljah, naj bi bile to italijanske čipke? Črepinje in ostanki lončenih izdelkov so bili tam izstavljeni, majhne strune- zelene bronaste figure, stari in novi kovinski svečniki in broše z neprijetnimi kamni. (Dolje prihodnjak.)

Idealni zakon

Napisala Livia Neumannova

Ugledni psiholog je hitel nekega jesenskega dne po mestnih ulicah. Šel je proti poslopju radijske oddajne postaje, kjer je bil namenaval o pol šestih predavati o idealnem zakonu. Ura je bila še le tri četrt na pet in z jezo je ugotovil, da se je kakor zme- raj tudi to pot prezgodaj od- pravil od doma. Jezilo ga je tu- di, da je bilo mrzlo in oblačno in da je venomer neusmiljeno pr- šilo z neba; kajpak je pozabil svoj dežnik doma, povzru vsega so pa še njegovi podplati propu- ščali mokroto. Čutil je že, da se

mu bliža nov prehlad. Že nekaj dni sem ga je nadlegovala huda hripa in bal se je, da mu bo pri predavanju spet v nadlego...

Ponavljal je še nekatere važ- nejše izraze svojega skrbno spi- sanega predavanja, ki je bil z njim to pot res zelo zadovoljen. Snov mu je posebno ugajala, kaj- ti dobro je poznal žensko dušo in v veselje mu je bilo, razpravl- jati o temeljnih pogojih za sre- čen in složen zakon.

Ko je prišel v poslopje radijs- ke oddajne postaje, je šel v ča- kalnico. Medtem ko je pregledo- val predavanje, je zvočnik svi- ral prenos nekega orkestra.

Učenjak je jezo dvignil gla-

vo. Napev tanga, ki je polnil o- zračje s sladkimi zvoki, mu ni ugajal. Ta omedlna, lažniva, sen- timentalna godba je bila s svo- jo osladno romantiko ravno prava za ljubimkanje... Ni mo- gel razumeti, da nekateri ljudje tako radi poslušajo to prismoje- no godbo... Potlej je začel ne- ki tenor peti osladen pripev.

Naposled je medleča godba za- igrala neko poskočno koračnico, potlej je pa napovedovalec spo- rotil, da se je a to koračnico kon- čal koncert "Crazy-boyev" in ne- ki glas je suho in stvarno zakli- cal v sobo:

"Vaše predavanje, gospod profesor!"

PROSVETA

V mladeničevi sobi je bilo pri- jazno in domače; v prijetnem, primerno gorkem ozračju je di- šalo po cveticah, parfumu in ci- garetah. Rdeč ogenček in tudi senčnik edine, rafinirano zasen- čene svetilke, ki je medlo raz- svetljevala čajno mizico. V ko- tu sobe je stal radio in njegovo kazalno okence se je prijetno svetilo v poltemni sobi.

Neki orkester je igral napev tanga in godba je polnila ozrač- je s svojo vročo čustvenostjo. Mladi mož in dama sta poslušala. Z mehkim, toplim glasom je pel neki tenor refren pesmi in nje- gove besede so drgetale v zra- ku; sladkobni, brezglavi tekst je izzvenel in odmeval v ušesih, v duši in ustvarjal razpoloženje. Mož in dama sta v sanjave ob- jemu poslušala in rada bi bila še dolgo, dolgo plavala v romanti- ki te godbe, ki je zbužala v nji- ma želje, občutke, koprnjenje.

To je bila idealna popoldan- ska zabava in nič ni motilo skla- dja občutkov.

Na lepem je godba utihnila in v nenadno tišino se začelo udar- jati tiktakanje ure.

"Ali me imaš kaj rad?" "Saj veš, da te imam rada, Kurt, kako moreš sploh kaj tak- nega vprašati?"

"Ali me imam kaj rad?" "Kajpak, Gerti, kako moreš sploh..."

V zvočnik so nekaj povedali. Potlej je bilo sekundo tiho, na- to je pa začel nekdo predavati.

"Predavanje..." je rekel mladi mož. "Zasukal bom."

"Počakaj malo!" je vzliknila ona.

"Pogoj za idealni zakon," je govoril glas v zvočniku, "so: po- polno duševno skladje zakon- cev..."

"Čisto sem pozabila," je rekla dama. "Danes vendar predava- moj mož."

"Tako? O čem pa?" je nekam z dolgočasno vprašal mladi mož. "O glavnih pogojih idealnega zakona," je dejala dama.

Glas v radiu je zaključil, po- tlej se je odhrkal in nadaljeval: "Popolna duševna uhranost in obojestransko popolno zaupanje sta glavna pogoja za srečen za- kon..."

Mladi mož se je nasmehnil. Glas v radiu se je spet odhrkal, potlej je pa hripavo nadaljeval:

"Kajti samo tam, kjer gospo- duje odkritosrčnost in zaupanje, je možno idealno duševno pri- jateljstvo. Mož mora zaupati že- ni, natanko mora poznati njene želje, čustva in posebnosti in nje- no osebnost samo. Samo tam so žene 'nerazumljene', kjer jih mož ne razume..." Odključal se je, v radiu je zahreščalo. Mlada dama in gospod sta se držala za roke in jedla slaščice.

"... in zato tudi mož, ki gre z zaprtimi očmi skozi življenje, tudi drugega vreden ni, kakor da ga žena vara..." je zmago- slavno vzdiknil glas v radiu, a že prihodnji mah se mu je zale- telo, da se je skoraj zadušil v kašlju.

"In zato je čisto razumljivo", je s težavo povzel glas, "da je to- liko nesrečnih zakonov, toliko va- ranih mož. Vsakdo, kdor se mi- ali poroči, naj najprej samega sebe vpraša, ali je sposoben za sožitje v dveh in ali bo žena ime- la pri njem vse, kar ustvarja za- dovoljne, srečne in zveste zakon- ske družice..."

Nežno je dama zmajala z gla- vo, rahlo izvila svojo roko iz nje- gove in stopila k radiu.

"Kako hripav je spet..." je dejala sočutno in ljubeče.

Potlej je nabrala čelo v gube. "Ko pojdem domov, mu ne smem pozabiti kupiti borovo o- lje za vdihavanje..."

Izločila je tok na aparatu.

Potlej sta se zaljubljenca po- ljubila.

HUMOR

Moderni zakon

"Kaj sem zvedela! Ali se bo- ste res poročili z gospodom, ki je vaš podnajemnik? Saj je vendar reven ko cerkvena miš! Od česa bosta pa živela?"

"Ah, toliko mi je dolžan za na- jemnino, da bova od tega prvo leto kar dobro živela! In razen tega bo takoj, ko bova poročena, prihranil tudi pri najemninah! Vidite, bo že šlo."

Družinski razgovor

"Ta otrok pa menda zmerom kriči!" vzdihne mož. "Le kaj neki ima, da se zmerom dere." Žena: "Tvoj značaj."

Rad bi se vadil

"Teta, ali moram jesti torto z vilicami, če sem povabljen v go- ste?"

"Kajpak, ljubček."

"Tetka, ali imaš morda koš- ček torte, da se bom že zdaj va- dil?"

Škotska

Mladi John je rekel svojemu stricu:

"Striček, danes sem sanjal, da si mi podaril šiling."

"Dobro!" je rekel stric. "Lepe sanje... In ker si bil priden, šil- ing lahko spraviš."

14 SHOPPING DAYS LEFT

BUY CHRISTMAS SEALS

Nova

VELIKA KUCHARICA

Po dolgoletnih izkušnjah in preizkušnjah je Felicita Kalinšek svojo veliko Kuharico vno- vič spopolnila in predelala. Ta izdaja je sedaj osma, kar pomeni za slovenske razmere več kakor še tako gostobesedna reklama.

Na vol kuhar 700 stranah je strnila celotna in priznana avtorica vse staro in najnovejša dogmatja kuhinjske umetnosti. Svoje je obdelala nad vse pregledno, lahke receptov je izbrala. TO JE NAJPOGOLNEJŠE DELO, KI GA IMAMO NA TEM PODROČJU. Najprej kuhar je razkošna. Naloga je sliki v besedilu, 34 pa je novih kuhinjskih tabel, ki jih je napisal Dragotin Humek...

Vsaka gospodinja, ki se zaveda svoje odgovornosti za zdravo in pravilno prehrano družine, si mora to knji- go omisliti. Vsaka gospodinja se mora namreč privesti umetnosti, kako bo svojim domačim nudila zdravo hra- no v potrebnih izbirah in menjavi. Vsaka gospodinja bo hotela tudi svoje goste iznenaditi s posebno izbranimi jedili. Za vse to ji bo najboljša vodnica in učiteljica ta SLOVENSKA KUCHARICA

Četudi je čim bolj kuhar v vseh pogledih ne samo vsebinsko, ampak tudi tehnično popolnejši od vseh dosedanjih izdaj, je cena knjige sedaj znižana.

Naročite pri Velja samo \$5. (Polnino plačamo mi.)

KNJIGARNE: SLOVENIC PUBLISHING COMPANY 216 West 18th Street New York, N. Y.

13. GOSPODINJE IN DEKLETA, TO JE KNJIGA ZA VAS!

Izredno ekonomične PLINSKE PEČI

IMA DVE PLINSKI PEČI "Dve moje prestore udobno — gorke vs čaa."

J. Motew 3505 S. Halsted

Tu je najčistejša gorkota po zelo nizki ceni. Sedaj vi lahko uživate udobnost plinske peči — stane tako malo a plin-pečjo.

Ta nova, najlažje vrste načina za gretje, daje dovolj gorkote za male domove, stanovanja, prodajalne in tvornice. In nobenega dela, ne zamazanosti, ne nosenja pre- moga, ako grejete a plinsko pečjo. Mesto tega užgete peč in že imate čisto gorkoto po dnevi in noči. Na- bavite si plinsko peč sedaj — pla- čujete lahko na lahke obroke.

OGLEJTE NOVE PLINSKE PEČI PRI SLEDEČIH PRODA

CERMAK UPHOLST'RY CO.
4124 W. 26th St.
L. FISH FURN. CO.
208 S. Wabash Ave.
1906 S. Wabash Ave.
3036 N. Lincoln Ave. | FRIED'S
1455 S. Pulaski Rd.
SCHWENK FURN.
3701 W. 26th Street
PROGRESS FURN. CO., Inc.
3222 S. Halsted Street
PEOPLES FURN. CO.
2536 W. 68rd Street
PEOPLES FURN. CO.
4128 Archer Avenue
BARSKIS FURN.
1748 W. 47th Street
BUSH FURN.
8439 Burley Street | WIESKOPF BROS.
2034 W. 51st Street
GREENSTONE FUR
1302 No. Milwaukee Av
UNITED FURN. CO.
2011 W. Chicago Aven
BOSTON STORE
State & Madison
SEKERA FURN. CO.
2723 W. Cermak Rd.
UNIVERSAL FURN. C
3557 W. 26th Street
TASEMKIN FURN. CO
4609 S. Ashland Avenue
SADOWSKI FURN. CO
1617 W. 18th Street
RITTER'S
1651 W. Chicago Avenue
RITTER'S
2839 N. Milwaukee Ave |
|---|---|---|

ELEKTRIČNA DARILA

bo z veseljem prejela

SUNBEAM MIXMASTER

• Meša, bije, stepe, ob- stiska soke. Slonokost- zelene, ali črne in bele ve. S stiskacem \$2 sokov... (Brez nočnika, \$21)

SILEX ELEKTRIČNI SESTAV ZA KUHO KAVE

4 skodelice manjši sestav za manjše posluje... 10 skodelic večji sestav ka- dar imate goste. Elek- trična peč za oba sestava.

COMMONWEALTH EDISON COMP

72 West Adams Street — 132 South Dearborn Street

4562 Broadway 4633 Irving Park Rd. 2733 Milwaukee Ave. 2745 Lincoln Ave.	NEIGHBORHOOD STORES 4231 W. Madison St. 3460 S. State St.	4834 S. Ashland 852 W. 63rd St. 2950 E. 92nd St. 11046 S. Michigan
---	---	---

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski List svojem telju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne v- ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.